

Tanrı'yı Gören Köpek: Din ve Toplum Arasında Kutsalın Üretimi

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ ABDURRAHMAN YALÇI*

Öz

Anlamlandırma sürecinde hem özne hem de nesne olarak bireyin konumu, kritik bir önem arz etmektedir. Gündelik hayat içerisinde yer alınan ortak durum, ortak anlamın üretilmesi ile neticelenmektedir. Bu bağlamda gündelik hayat, aşkın olanı kendi gerçekliğine çekmektedir. Böylelikle kutsalın devamlılığı sağlanmaktadır. Dolayısıyla kutsallaştırma anlamın bireylerarası üretimi ile yakından ilişkilidir. Söz konusu durumun bir edebi metin üzerinden betimlenmesi çalışmamızın temel amacını oluşturmaktadır. Dini metinlerdeki edebi vurgunun yanı sıra edebi metinlerdeki dini kurgu, iki disiplinin sosyolojik zemindeki birlikteliklerinin köklü geçmişini göstermektedir. Çalışmada, bu bağlamda değerlendirilen Dino Buzzati'nin *Tanrı'yı Gören Köpek* öyküsü, kutsalın üretimi ve toplumsal değişim süreciyle ilişkilendirilip etkileşimli bir çerçevede analiz edilmeye çalışıldı. Kullanılan metodolojik yaklaşım din ile toplum arasındaki etkileşime dair önemli ipuçları vermektedir. Böylelikle kutsalın konumlanması ve üretim döngüsü, etkileşimsel bir sürece bağlı olarak ortaya çıkan anlamlandırmalarla ilişkilendirilmektedir. Bu perspektiften hareketle dini bir prensibin salt kendinde bir nedenden dolayı sembolleşmediği, daha çok gündelik hayatın yedeğinde birer sembole dönüştüğü sonucuna ulaşıldı.

Anahtar sözcükler: Din ve toplum, kutsalın üretimi, Dino Buzzati, *Tanrı'yı Gören Köpek*

THE DOG WHO SAW GOD:

THE PRODUCTION OF THE SACRED BETWEEN RELIGION AND SOCIETY

Abstract

In the process of interpretation, the position of the individual as both subject and object is of critical importance. The common situation in everyday life results in the production of common meaning. In this context, everyday life draws the transcendent into its own reality. Thus, the continuity of the sacred is ensured. Sanctification is therefore closely related to the interpersonal production of meaning. Describing this situation through a literary text constitutes the main purpose of our study. In addition to the literary emphasis in religious texts, the religious fiction in literary texts shows the deep-rooted history of the unity of the two disciplines on sociological grounds. In this study, Dino Buzzati's *The Dog Who Saw God*, which is evaluated in this context, is analyzed in an interactionist framework in relation to the production of the sacred and the process of social change. The methodological approach provides important clues about the interaction between religion and society. In this way, the positioning and production cycle of the sacred is associated with the significations that emerge depending on an interactional process. From this perspective, it can be

* Kafkas Üniversitesi, ayalcia@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6375-0701

Gönderim tarihi: 13 Mayıs 2024

Kabul tarihi: 5 Temmuz 2024

said that a religious principle does not become a symbol for its own sake, but rather it becomes a symbol in the service of everyday life.

Keywords: Religion and society, production of the sacred, Dino Buzzati, *The Dog Who Saw God*

GİRİŞ

"Üç kuşak vardır daima: Birinci, Tanrı'yı bulur; ikinci, Tanrı'nın üstüne daracak tapınaklar kurar ve onu zincire vurur; yoksul düşen üçüncüyse, kendi zavallı kulübeciklerini kurmak için taşlar taşır Tanrı'nın evinden." (Rilke, aktaran Oflazoğlu, 2010, s.9-10)

Tarihte insanı tanımlamaya, onu belirli bir sistematik üzerinden kurgulamaya ve böylece farklı bir toplumsallıkla farklı bir dünya inşa etmeye yönelik girişimler ve bunların karşısında kurumsallaşan akıl yürütme biçimleri, bitmiş ya da sonlanmış olgular değildir. Bunların yarattıkları etki ve yol açtıkları dönüşümler devam etmektedir. İnsanlık, kendisine dair her türlü kavrayışı bir şekilde günümüze değin taşımış görünmektedir. Zira tarihten insan bilişine tevarüs eden hiçbir tasavvur silinip gitmemektedir. Böylece fikirler etkileşim içerisinde günümüze dek varlıklarını sürdürürler. Bütün değişim projelerinin ortaya çıkarmaya çalıştıkları şey ise düşünüş, hissediş ve eylem anlamında yeni bir insandır. Bu bağlamda din ve birey ilişkisini özne-nesne ikiliği açısından değerlendirmek gerekmektedir. Bu, norm belirleme, kutsalın inşası gibi hususlarda din ve toplumun karşılıklı olarak nasıl yer değiştirdiklerini anlamamızı sağlayacaktır.

Dinlerin kök paradigmaları, anıtsal kutsal bilgileri salt dinsel bir mekanizma olan vahiy yani Tanrı belirlemesi ile oluşmaz. Bu kök paradigmalara ve anıtsal kutsal bilgilere insanın sızması ve belirlemesi dinsel hakikatin inşasında önemli bir yer tutmaktadır. İnsanlık tarihi boyunca sosyal yaşamın asli bir unsuru olarak kutsal, kişilerarası gerçeklik içerisinde bir kutsallaşma süreci ile tezahür etmektedir. Tanrı tasavvuru kadar merkezi bir husus bile insan belirlemesine karşı korunmalı değildir. Tek tanrılı dinlerde "Tanrılar yoktur Tanrı vardır" söylemi hâkim olmasına rağmen çoktanrıcılığın tektanrıcılığa indirgenebilmesi hiç de kolay değildir (James, 2003, s.161-162). Tevrat'taki "Tanrı insanı kendi suretinde yarattı" (Yar.1:26-27) ve İslami literatürdeki "Allah'ın ahlakıyla ahlaklanma" önermeleri ilk anlamlarıyla Tanrı'nın mutlak özneliğine/belirleyiciliğine atıf yapmaktadır. Oysa bütün teoloji tarihi insanın tanrı tasavvurunu kendi gerçekliği üzerinden biçimlendirdiği örüntüler barındırmaktadır. Antropomorfizm tek tanrılı dinlerin bünyesinde dahi fazlasıyla mevcuttur. Denklem tersine çevrildiğinde, insanın değişen sureti Tanrı'yı değiştirmekte; insanın ahlaki ve bilişsel farklılaşması Tanrı tasavvurunu dönüştürmektedir.

Çalışmamızda bireyin kutsal ile kurduğu ilişkiyi betimleyebilmek için örnek bir metinden hareket edilmekte ve edebi metinlerin içsel olarak sosyolojik olduğu düşüncesinden yola çıkarak kutsalın üretim süreci esas alınmaktadır. Çünkü edebi eserlere toplumsal değerlendirmeler nüfuz etmekte, bu güçler kurgu içerisinde kesişmektedir. Kurgusal metinler, dini inançlarla birlikte toplumsal değerler ve ritüeller açısından önemli bir veri kaynağı teşkil etmektedir. Bu bağlamda yapılacak bir analiz, Bahtin'in detaylandırdığı gibi kurgusal metnin her ögesi, toplumsal güçlerin kırılma noktası olarak, toplumsal değerlendirme ışınlarını kırıp özgül bir açıda yansıtacak şekilde

yapılanan sentetik bir kristal olarak kabul edilmelidir (2004, s.362). Söz konusu gerekçelerle referans olarak seçtiğimiz öyküden yola çıkarak çalışmamızın metodolojisi şekillenmekte, kurgu içerisinde ön plana çıkan temalar aşağıdaki soruların yörüngesinde analiz edilmektedir:

- a) Metinde nasıl bir toplum betimlenmektedir ve bu durum din ile nasıl ilişkilendirilmektedir?
- b) Toplumdaki anlam birliği hangi zeminde çözümlenmektedir?
- c) Din ile ilişkilendirilen değerlerin yerleşmesiyle yaşanan toplumsal değişim nasıl temellendirilmektedir?
- d) Dini sembolün toplumsal inşası nasıl bir süreçte gerçekleşmektedir ve bunu mümkün kılan etkenler nelerdir?

Metodolojik güzergâhımızı belirleyen sorularla çalışmamızda anlamın bireysel ve kişilerarası temeli, bu sürecin dinin tezahür biçimlerini nasıl etkilediği; Dino Buzzati'nin *Tanrı'yı Gören Köpek* öyküsü üzerinden değerlendirilecektir. Din ve toplum arasındaki etkileşimde kutsalın tezahürü betimlenecek, insan ve Tanrı arasındaki yaratım süreci açıklanacaktır. Anlatının anlaşılabilmesi, onu üreten sosyal bağlama yerleşmekle ve bu bağlamı anlamakla mümkündür (Hewitt ve Shulman, 2019, s.56). Edebiyat dünyası, kişilerarası ilişki sisteminin kavranması açısından sosyolojik düzlemde ayrıcalıklı bir alana sahiptir. Buradan hareketle kutsalın nasıl inşa edildiği ve dönüştüğü, referans öyküdeki toplumsal bağlam üzerinden etkileşimci (Sapiro, 2019, s.45) bir zeminde gösterilmeye çalışılacaktır. Analiz çerçevemiz; sembolik etkileşimciliğin temel imgeleri olan insan grupları, sosyal etkileşim, nesnelere, bir aktör olarak insan, insan eylemi ve eylem çizgilerinin birbirine bağlanmasına dayanmaktadır (Blumer, 1986, s.6). Böylelikle kurgu içerisinde yer alan inanç, algı ve anlam üretimi konuları detaylandırılmakta; kutsalın toplumsal üretimine ve bireyin bu üretimdeki rolüne yönelik bir perspektif oluşturulması hedeflenmektedir.

1. DİN VE TOPLUM ARASINDA

Din Durkheim (2005) tarafından, kutsalla, yani diğerlerinden ayrılmış ve yasaklanmış şeyle ilgili inanç ve pratiklerden müteşekkil bir sistem olarak tanımlanır (s.67). Bu, "kutsal nedir?" diye ikinci bir soruya yol açar. Durkheim'in tanımı, kutsalı sıradan olmayan gerçekliğin alanı bağlamında genişletilebilir (Bellah, 2017, s.3). Eliade (1991) da dinlerin tarihini, kutsalın tezahürlerinin birikimi olarak görmektedir. Ona göre daima bizim olarak algıladığımız dünyaya ait olmayan bir gerçeğin, nesnelere içinde açığa çıkması söz konusudur (s.IX). Burada insanın dışında fakat onunla ilişkili esrarengiz ve koruyucu bir gücün niteliği söz konusudur. Bu nitelik doğal ve yapay nesnelere, zaman, mekân, insan veya hayvanların yanı sıra evrensel uluhiyetlere de atfedilebilmektedir. Gücü "gündelik hayatın ihtiyaçlarına göre" ortaya çıksa da günlük rutinlerin dışında durmaktadır. Dolayısıyla kutsal, insan-dışı algılanmakla birlikte yine de insana işaret etmektedir (Berger, 2011, s.84-86). Hatta bir kutsal duygusu olmadan bir toplumdaki söz etmek mümkün değildir (Nisbet, 2006, s.162). Kutsal, manevi bir toplumun ortaya çıkışını mümkün kılmaktadır (Durkheim, 2005, s.67).

Kişilerarasında eylem, gündelik karşılaşmalarda ve karşı karşıya kalınan durumlarla başa çıkarken gerçekleştirilen çok sayıda faaliyetten oluşmaktadır. Toplumsal yaşam, zorunlu olarak, üyelerinin faaliyetlerini bir araya getirmeye yönelik devam eden bir süreçtir. Bu bağlamda kültür,

açık bir şekilde insanların yaptıklarından türetilmektedir (Blumer, 1986, s.6-7). Buradan hareketle kültürel bir ürün olarak kutsalın, insanların faaliyetleri neticesinde ortaya çıktığı ve sürdürülebilir bir form kazandığı söylenebilir. Başlangıcı itibarıyla her dini söylem içinde doğup geliştiği toplumsallık açısından yenilikçi ve varoluşa yönelik itiraz içerir. Fakat zamanla dinler dışsal faktörlerin etkisiyle değişime razı olmak durumunda kalmakta; kendilerini yeni duruma adapte edebilme esnekliğine, teolojik manevra kabiliyetine göre varlıklarını sürdürmektedirler. Maruz kalınan krizler dinlerin liturjik yapılarından itikat boyutlarına kadar sirayet edip onları dönüştürebilmektedir. Bu dönüşümün boyutu, krizin mahiyetine ve şiddetine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Değişim arzusu dinin içinden gelen bir uyarım değil aksine dışsal şartların bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Yaşanan değişim ve dönüşümler, anlam üretimi ile paralel bir şekilde gerçekleşmektedir. Burada özellikle dinsel semboller ve bunların oluşum mantığına atıfta bulunmak gerekmektedir. Bir değer yüklemesi yapılan semboller ikame kavramlardır ve belirli bir oluşa işaret etmektedirler. Bireylerin gereksinimleri bağlamında dinsel ve kültürel bir biçimde yaratılmaktadırlar. Bu anlamıyla en kutsal sembollerin bile oluşumunda beşerî ilişkilerin belirleyici bir etkisinin bulunduğu görülmektedir. Etkileşimci bir perspektifle, insanlar ve gruplar için var olan dünyaların nesnelere oluştuğu ve bu nesnelere sembolik etkileşimin ürünü olduğunu vurgulamak gerekir. Bir nesne; bulut, kitap veya dini bir doktrin gibi gösterilebilen, işaret edilen veya atıfta bulunulan herhangi bir şey olabilir. (Blumer, 1986, s.10). Beşerî alan üzerinde ontolojik/metafizik bir inşa söz konusu olduğundan dini bir prensibin salt kendinde bir nedenden dolayı sembolleşmediği, daha çok gündelik hayatın yedeğinde birer sembole dönüştüğü söylenebilir. Herhangi bir şey veya bir davranış biçimi kategori değiştirip sembol olma aşamasına geçebilmektedir ve bu bize kutsalın gündelik hayatın dışında şekillenmediğini net biçimde göstermektedir.

Kutsalın tezahürü üzerinden toplum ile kurulan ilişkide dinlerin görece ilerleme ve gerileme dönemlerindeki süreçleri kritik bir önem arz etmektedir. Kuşkusuz ki zamanla dinler çeşitli nedenlerden etki gücünü yitirme, zayıflama ve tamamen ortadan kalkma gibi "tehlikeler" ile yüz yüze gelmektedirler. Çoğu zaman da kendi içsel tutarsızlıkları nedeniyle güç ve anlam krizi/yitimine uğramazlar. Herhangi bir dinin toplumsal onay alamaması, barındırdığı kabul edilemez mantık hataları veya temel akıl yürütme biçimlerine aykırı olmasından kaynaklanmamaktadır. Zira son tahlilde din, bireylere sağladığı manevi doygunlukla alakalı bir fenomendir ve işlevselliği tutarlılığının ötesinde yer almaktadır. Dolayısıyla bir dinin reddi veya dine bağlılığın zayıflaması daha çok din ile dinin müntesiplerinin çelişen pratikleri üzerinden gerçekleşmektedir. Müminin çelişik bireysel tavırlarının ardında da belirgin bir oranda din ve insana dair eşzaman sorunu yatmaktadır. Bu temel çelişki bütüncül bir reddedişi ortaya çıkarabileceği gibi aynı zamanda dinin yeniden değerlendirilmesine, kurgulanmasına ve en nihayetinde yenilenmesine yol açabilmektedir. Bu gerçeklik, bütün dini tartışma konularının, üzerinde konsensüse varılmış veya varılmamış dini kabul veya retlerin bir anlamıyla kültürel etkilere açıklığını imlemektedir. Dolayısıyla dine dair her akıl yürütme ve anlama eylemi aynı zamanda kültürel bir akıl yürütme biçimi olarak tanımlanabilir.

Vurguladığımız gerçeklik içerisinde sayısız insanların deneyimlerinden kaynağını alan, kıtalara ve binyıllara yayılmış bir nedensel mevki bulunmaktadı (Deacon, aktaran Bellah, 2017, s.118). Dolayısıyla kutsal, ampirik bakımdan beşeri aktivite ve anlamlandırmanın ürünüdür. İnsanlar kendi manalarını etrafa yansıtmaktadırlar. Bu yansıtımlar insan topluluklarının ortak dünyalarında nesnelleştirilmektedir (Berger, 2011, s.175-176). Bu yaklaşıma karşı ortodoks dini tasavvurlar ciddi bir zihinsel ve psikolojik direnç göstermektedir. Dinin vahiy prensipleriyle tamamlanmış, kendi içinde kapalı devre bir yapı olduğu, muhatap aldığı birey ve toplumun bütün devingenliğini bu sabitliğe göre ayarlaması gerektiği onlar tarafından vazedilmektedir. Bu yaklaşım din ve insan arasında doğal olarak büyük bir sorun doğurmaktadır: Sabit, tamamlanmış ve etkiye kapalı bir yapı olan din ile her an değişen ve oluşan bir birim olarak insan arasındaki ilişki nasıl kurulacaktır?

İnsan biyolojik ve psikolojik açıdan tamamlanmış bir varlık değildir. Bir süreç canlısı olarak (sosyalleşmenin sürekliliği) daimi bir inşa durumunda bulunmaktadır. İnsanın tamamlanmamış, aksine olmakta olan bir kategoride bulunmasıyla paralel şekilde dinler de tamamlanmamış ve olmakta olan bir kategoride tanımlanabilir. Ancak böyle bir okuma biçimi din ve insan gerçeklikleri arasında bir uyumu yakalamaya olanak tanıyabilir. Böylelikle dinin katı, etkiye kapalı, kendi içinde bir döngüye sahip, kapalı devre mekanizmalar olarak toplumu ve bireyi dönüştüren, ona bir anlam ve yön veren ama bütün bunları yaparken gündelik yaşam dünyasından etkilenmeyen bir gerçekliğe sahip olmadığı görülebilir. Aslında dinleri güçlü kılan etmen de evrensel söylemlerinden ziyade muhatap coğrafyaların yerellikleriyle geliştirdikleri simbiyotik ilişki olmaktadır. Dolayısıyla hayatın hiçbir alanından dine bir sızma gerçekleşmediğini ileri sürmek yerine dinin geçirgen yapısını esas almak gerekmektedir. Bu bağlamda dini alanı/olanı yaşam dünyası dışında bir anlama çabasının epistemik açıdan sorunlu sonuçlar doğuracağını söylemek mümkündür. Berger'in belirttiği gibi sosyolojik veri sunan din de dâhil olmak üzere tüm fenomenler; ancak tarihi, kültürel ve sosyo-ekonomik bağlamı bilinerek anlaşılabilir (Aktaran Coşkun, 2011, s.7).

Özetle gündelik hayattaki etkileşimin barındırdığı bilişsel süreç, bir gerçeklik olarak anlam kazanmakta ve bu süreç içerisinde bilginin üretimi kutsalın üretimini mümkün kılmaktadır. Çünkü etkileşim içerisindeyken semantik alan da içselleşmekte; anlam, duygu ve değerlendirme biçimleri edinilmektedir. Gündelik hayatın sahip olduğu gerçeklik, kuşatıcı bir güce sahiptir. İnsan bilinci, farklı gerçeklikler arasında geçişler yaşasa da, nihai olarak gündelik gerçekliğe geri dönmektedir. İnsan, sorunlarını denetim altında tutabildiği sürece, pragmatik açıdan zorunlu bu bilgiden vazgeçmemektedir (Berger ve Luckmann, 2008, s.31-214). Gündelik hayatın söz konusu pratik akışı içerisinde dinler, diğer faktörlerle birleşerek genişletilmekte, açıklanmakta, değiştirilmekte ve intibak ettirilmektedir (Whitehead, 2021, s.80).

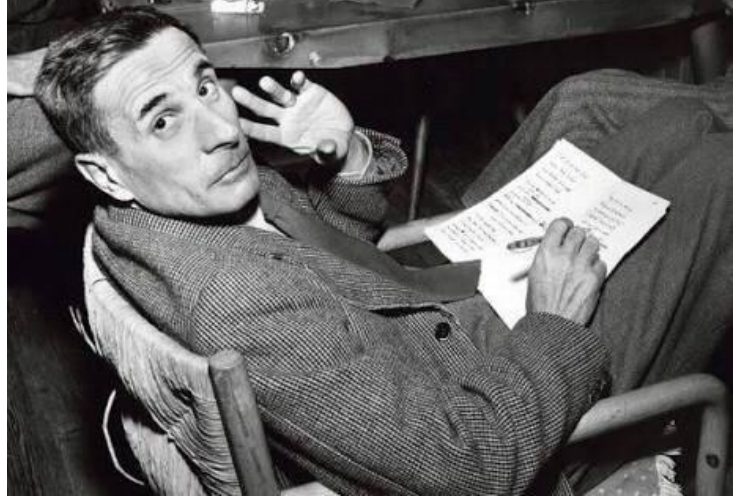
2. KUTSALIN ÜRETİMİNDE BİREY VE TOPLUM

2.1. Öyküye Genel Bir Bakış: Bir Köpeğin Gözlerinden İnsanları İzleyen Tanrı

Tanrı'yı Gören Köpek, din ile toplum arasındaki ilişkiyi abartarak gösteren bir metin olarak dikkat çekmektedir. Öykünün kurgusu "afroz edilmişlerin doldurduğu" ve dinsizliğiyle nam salmış Tis köyünde yaşananlarla biçimlenir. Metinde mekânsal bir sadelik ön plandadır:

Mezralarıyla bir köy, köyde sık sık vurgulanan bir fırın, kahvehane ile eski bir kilise. Metinde ana karakter olarak görülebilecek ve tüm kurgunun merkezinde bir köpek yer alır. Onun da daha sonra tek bir köpek olmadığı ortaya çıkar. Metin, kahramansız betimlenen atmosfer içerisinde karakterlerin sahip olduğu pragmatik tutum ve birbirleriyle ilişkili biçimde “düzelmeye” başlayan davranışlar etrafında şekillenir.

Öykü, “köyün en dinsiz imansız” olan Defedente’nin fırıncı olan amcasından kendisine kalan mirası alabilmek için yapması gereken bir şartla başlar: Beş yıl boyunca her sabah, herkesin görebileceği bir yerde yoksullara elli kilo ekmek dağıtmak zorundadır. Onu sevap işlemeye mecbur bırakan miras şartı, amcasını ölmeden önce bıyık altından bol bol güldürmüştür. Defedente’nin “ahlaksızlık” olarak değerlendirdiği bu “iyilik”, “Tanrı’nın gözüne giriyorsun, aferin!”, “Cennette yer mi ayırtıyorsun kendine?” şeklinde alaya alınmasına yol açar. Fakat Defedente, bir yolunu bulup dağıttığı ekmeklerin bir kısmını çalmaya başlar. Böylece kendisine kötülük olsun diye bu şartı ileri süren amcasından intikam aldığını düşünür.

Dino Buzzati

İyilik yapmanın bu derece alaya alındığı ve aptallık olarak görüldüğü bu köye “Tanrı’nın pek uğramadığını” öğrenen yaşlı bir ermiş, köyün yakınlarına yerleşir ve burada ibadet etmeye başlar. Köylüler ermişin oraya yerleştiğini geceleri gördükleri “garip ışıklardan” öğrenirler fakat bu durumla ilgilenmezler. Çünkü dinle uzaktan bile olsa ilgisi bulunan herhangi bir şeye karşı hiçbir şekilde ilgi duymuyorlardır. Onlar için görülen “Tanrı’nın ışığı”, sıradan bir hadiseden farksızdır. Ermişin köpeği Galeone, yoksullara dağıtılan ekmekten alıp ona getirmeye başlar. Köpeği takip eden Defedente böylelikle ermişle tanışır ve maddi bir faydası dokunabilir diye ona iyi davranır. Bunun için Galeone ile her gün kendisine ekmek gönderir. Fakat köylülerin alayına maruz kalırım korkusuyla bunu gizli bir şekilde yapar.

Köylüler bir gece diğer ışıklara benzemeyen bir ışık parlamasıyla uyanırlar ve ışığın ermiş ziyaretine gelen Tanrı’nın ışığı olduğu kanaatine varırlar. Ertesi gün ermişin donarak öldüğünü öğrenirler. Görevlendirilen birkaç kişi ermişin gömür ve köpeğini orada bırakır. Köpek, bir süre sonra çok zayıflamış halde ortaya çıkar. Artık sıradan bir köpek değildir, Tanrı’nın ermiş ziyaretine şahitlik ettiği için Tanrı’yı gören bir köpektir. Köylüler Tanrı’ya yaranmak için köpeği besleme konusunda bir yarışa girerler. İşin ucunda diğer insanlara rezil olma korkusu vardır. Bundan dolayı gizli bir şekilde gerçekleştirir tüm yardımlar.

Köydeki yaşam, köpeğin ortaya çıkmasıyla değişir. Her yere girip çıkan Galeone, çıkardığı sesler ve en uzaklara hâkim bakışlarıyla tüm köyü kontrolüne almıştır. Günden güne bu değişim davranışlara yansır ve köydeki suç oranları azalır, hatta zamanla biter. Köpeğin gözlerinden onları

izleyen Tanrı'dan korktukları için herkes kötü davranışlarını terk etmiştir. "İki yüz yıllık bir boş vermişlikten sonra" köyün kilisesi dolup taşar, köyün eski dinsizliğinden hiçbir iz kalmaz. Köpeğin gözlerinden duvarların arkasını da görebilen Tanrı, herkesi yerinde ve anında teftiş etmeye çıkmış gibidir. Bu durum köylülerin canına tak eder ama kimse köpeğe bir şey yapmaya cesaret edemez. Defedente, bir gece yarısı "hırsız sandım" bahanesiyle avluya giren köpeği öldürür. Fakat sonraki gün köpek sapasağlam bir şekilde köyde dolanmaktadır. Böylece köpeğe zarar verilemeyeceğine dair kanaatler pekişir. Yıllarca devam eden bu süreç, köklü değişimlere yol açar. Köpeğin kurduğu kutsal egemenlik, köylülerin kötülük yapmasına engel olur. Öyle ki köpek yaşlanıp öldüğünde onu ermişin yanına gömmek isteyen köylüler, yıllarca korktukları köpeğin ermişin köpeği olmadığını mezar başındaki köpek kemiklerini görüp anlamalarına rağmen davranışlarını değiştirmezler. Sonuçta memleketin her tarafından kendilerine bir köpekten dolayı değiştiklerini söyleyip kahkahalarla gülünmesi riski vardır. Üstelik bu köpek Tanrı'yı görmemiştir bile.

2.2. Kutsallaştırma Sürecinde Anlamın İnşası

Blumer (1986), anlamlandırma sürecini üç önerme ile detaylandırmaktadır. İlk öncül, insanların şeylere karşı, şeylerin onlar için taşıdığı anlamlar temelinde hareket ettiğidir. İkincisi, bu tür şeylerin anlamının kişinin hemcinsleriyle olan sosyal etkileşiminden ortaya çıktığıdır. Üçüncü önerme ise bu anlamların, kişinin karşılaştığı şeylerle başa çıkarken kullandığı yorumlayıcı bir süreç içinde değerlendirildiği ve değiştirildiğidir (s.2).

Bu bağlamda *Tanrı'yı Gören Köpek* öyküsünün, özü itibarıyla bir kutsallaştırma sürecinin bireysel ve toplumsal boyutlarını ortaya koymayı amaçladığı söylenebilir. Kutsala yüklenen anlam, köylülerin toplumsal pratiklerini tamamlayan ve olanaklı kılan söylemlerin unsurları arasındaki iç ilişkilerin bir ürünü şeklinde tezahür etmektedir. Atfedilen yeni anlamlar, kişiler arasında inşa edilmekte ve gündelik hayatı "uyumlu" bir biçimde yaşamalarını mümkün kılmaktadır (Layder, 2013, s.36-37). Burada gerçekliği kurma ve anlamaya çalışma çabası içerisinde şekillenen bir süreç söz konusudur. Anlamlandırmaya aktif bir biçimde katılan her birey, ortak eylem akışına da dâhil olmaktadır (Swingewood, 1998, s.315-316). Bilincin ilişkisel işleyişi, bireysel deneyimin diğer deneyimlerle bağı ve referans noktasını göstermektedir. Çünkü anlam; bireyleşme ve sosyalleşme ile iki yönlü bir alana sahip insanın bilincinde inşa edilse de kendi kendine

var olmaz. Anlamın her zaman bir referans noktası bulunmaktadır. Netice itibarıyla anlamlandırma süreci, öznel olarak inşa edilir ve kişiler arasında nesnelleşir (Berger ve Luckmann, 2015, s.20-25). Dolayısıyla eylemi anlamak için aktörün tanımlama sürecinin içine girmek gerekir (Blumer, 1986, s.16).

Bir nesnenin doğası, kişi için taşıdığı anlamdan oluşur. Bu, kişinin nesneyi nasıl gördüğünü, ona karşı nasıl davranacağını belirler. Nesnelere anlamı ise temelde etkileşimdeki diğer kişiler tarafından tanımlanma biçiminden kaynaklanır. Karşılıklı göstergeler sürecinden belirli bir grup insan için aynı anlama gelen ve onlar tarafından aynı şekilde görülen ortak nesnelere ortaya çıkar (Blumer, 1986, s.11). Anlamın kişilerarası süreci; onay, beğeni ve eğilimleri de belirler. Performanslar, toplumsal anlayış ve beklentiler temelinde yaygınlaşmakta, dolayısıyla onaylanacak değerleri içermekle birlikte o değerleri temsil etmektedir (Goffman, 2018, s.44-45). Ortak kullanımla doğrulanan bir kanaat, objektif dünyayı aydınlatan rasyonel bir ilkeye dönüşmektedir (Whitehead, 2021, s.80). Bu bağlamda köylülerin Galeone'yi konumlandıkları yer ile ilgili anlamlandırmaları ve dini bir sembolün üretimini tetikleyen temel faktör, kutsalın köyün dışından sosyal yaşama temas etmesiyle gerçekleşmektedir. Kutsalın gündelik hayatta bir deneyimi mümkün kılması, bir anlamlandırma sürecini tetiklemektedir. Tis köyündeki ortak eylemler dünyası, karşılıklı göstergeler ile Galeano'yu bir nesne olarak biçimlendirmekte; bir sosyal yaratım olarak şekillenen kutsal köpek, ortak tanımlama ve yorumlama sürecinden doğmaktadır. Köylülerin eylem çizgilerinin kısa sürede uyumlu hale gelmesiyle kutsal bir nesne olarak köpeğe atfedilen önem ortaya konmaktadır. Burada bireylerin birbirlerine tepki vermesi değil, bir yorumlama süreci söz konusudur ve kutsallaştırmanın neticesinde gördüğümüz ortak eylemler bu şekilde biçimlenmektedir. Tekrarlayan ve istikrarlı olmaya başlayan eylemler (herkesin gizli bir şekilde "iyilik" yapması) ile kişilerarası bir anlam üretimi gerçekleşmektedir. Böylece diğer insanların nasıl eylemde bulunacaklarına dair bir tutumla kendi anlayışları şekillenmekte ve bu doğrultuda hareket edilmektedir.

Tis köyünde insanların Tanrıtanımaz yaklaşım ve davranışları, gündelik yaşamlarına dâhil olmuş ve iki yüz yıldır süregelen norm ve değerlerini betimlemektedir. Köylüler ateistik bir zihniyete sahip değillerdir, Tanrı'ya karşı ilgisiz davranmaktadırlar. Onu, herhangi bir norma müdahale etmesine imkân vermeden gündelik hayatlarının dışında tutmaktadırlar. Vasiyet yüzünden sevap işlemek zorunda kalan Defedente'nin alaya alınması, öykünün girişinden itibaren köyün değer dünyasına dair ipuçları vermektedir. Öykü ilerledikçe Defedente'nin yoksullara yardım etmekten duyduğu kızgınlığı detaylandırılır ve onun kendi toplumunun tipik bir örneği olduğunu anlarız. Tis, ahlaki açıdan yozlaşmış ve dine uzak "günahkârlarla" dolu bir köydür. Kilisede görünmek, insanı kolaylıkla alay konusu haline getirebilmektedir. Bu yüzden kimse ermişi de ziyaret etmemektedir. "Ziyaretine gitmeye kalkışmak, gülünçlüğü dik alası" olarak görülmektedir. Peki, böyle bir gerçeklik içerisinde kutsal nasıl inşa edilmektedir? Öyküde kutsalın inşa edilmeye başlandığı temel, ironik bir çerçeveye sahiptir. Çünkü köyün dışında tutulan Tanrı bir gün çıkagelmiştir. Bu inancı ortaya çıkaran durum, bireysel anlamda teyit edilmemiş olsa da toplumsal bilgi ağına girmiştir. Kutsalın sahip olduğu bu korkutucu boyut, insanların gündelik deneyimlerine dâhil olunca etkili olmaktadır. Çünkü tüm "korkutuculuğu ve büyüleyiciliği" (Berger, 2011, s.174) ile din onlar için "teorik bir spekülasyon" (Eliade, 1991, s.2) olmaktan çıkmıştır.

Kutsalın inşasında bir anlam üreticisi olarak insan, gündelik etkileşimler içerisinde bir bilgi ağına sahiptir. Gerçek olarak kabul edilen, toplumsal bağlam içerisinde çözümlenebilmektedir. Anlamın kişilerarası zemini, anlamlandırmalarımızı ve dolayısıyla kutsal ile kurduğumuz bağı da

belirleyebilmektedir. Tis köyündeki kutsalın üretimi, bu süreci belirgin bir biçimde göstermektedir. Köylülerden biri bir gece merakını yenemeyerek ermişî görmek için yola çıkar. Yolda motosikleti bozulduğu için onu göremez. Döndüğünde ise görülen ışığın lamba veya ateş olmadığını, ermişin tepesinden bir ışık aynasının yayıldığını söyler. Daha sonra bunun Tanrı'nın ışığı olduğu sonucuna varılır. Yine ermişin ölümünden sonra köyde dolanmaya başlayan bir köpek, çok cılız olduğu için ermişin köpeği zannedilir. Çünkü Galeone ermişin mezarı başında bırakılmıştır. Birkaç gündür köyde de görünmediğinden taşlar yerine oturur. Mutlak anlamda kabul görmesine rağmen iki düşüncenin de kaynağı söylentilerdir. Bu iki kanaat, mutlak bir bilgi haline dönüşür ve "toplumsal bilgi stokunu" meydana getirir. Köyde olmadığında Tanrı'ya karşı ilgisiz kalmak kolay olduğundan kaygı düzeyleri artar. Sonuçta "bir köpek Tanrı'yı görmüş, kokusunu almıştı. Kim bilir ne gizler de öğrenmişti." İnsanların köpeğe atfettikleri kutsallık ve bunun karşısında hissettikleri zayıflık şöyle ifade edilir:

"Bu yumuşak, hüzünlü iki gözün arkasında neler saklıydı? Büyük bir olasılıkla Yaradan'ın görüntüsü içlerine girmişti... Karnı tok Galeone, düşüncelerini okumak ister gibi, gözlerini insanların gözlerine dikiyordu. Bunun üzerine, insanlar dayanamayıp odadan çıkıyordu." (Buzzati, 2015, s.124)

"Artık insanlar, evlerinde kapıları kilitliyken bile" yalnız hissetmezler. Tanrı'nın gözleri onları hizaya çekmektedir. Köpeği Tanrı'yı görmüş olarak algılamaları, onu görmedikleri zamanlarda onun tahayyülü ile bir "düzenlilik" içerisine girmelerine yol açar. Bu tasavvur kişilerarası ilişkilerin davranış üreten dinamik yanlarını yavaş yavaş kontrolüne almaktadır. Kınanma korkusuyla insanların gizli bir şekilde beslediği köpek, gün geçtikçe daha açık bir şekilde yardımlar alır. Kutsal olarak algılanan köpek köyde dolandıkça herkes faydacı bir tutumla da olsa iyi davranışlar sergilemeye başlar.

Tis köyünde kutsal üretilmiş ve davranışlarını düzenleyen bir güç elde etmiştir. Bu durum, gündelik hayatı organize etmek için normlar geliştiren ve rutinin inşasında etkin olmayı hedefleyen dinin birey ve toplumla kurduğu ilişkinin doğasını çok net bir biçimde göstermektedir. Özellikle vurgulanması gereken kutsalın deneyimi ile anlam üretiminin paralel şekilde gerçekleşmesidir. Köpeğin bakışlarına oturan Tanrı, sosyal alana temas ettikçe, her yere kolaylıkla girip çıktıkça, insanların bu denetleyen görünürlüğe boyun eğmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Bireysel veya kolektif eyleyicilerinin yüklediği anlam kadar sınırları olan kutsal (Freund, 2006, s.250), köyde tutarlı davranışlara dönüşmektedir. Böylelikle Tis halkı için köpeğin kutsallığı sağduyu halini alır. "Anlamlı" çıkarımlar ile zihinleri birbirine bağlanır ve ortak bir bilinç havuzundan beslenmeye başlar. Eylemlerin tutarlı dönüşümü böylelikle hız kazanır. Işıklarının sebebini bilmeme noktasındaki belirsizlik, çıkarımlarını pekiştiren metafizik bir destek sağlamaktadır. Köpeğin ermişle ve dolayısıyla Tanrı ile kurduğu bağ, herkes için temel niteliktedir. Şahit olduğu düşünülen "kutsal hâl" kutsal otoritesinin kaynağıdır. Gözle görülen bir gerçekliği aşan bu gerçekliğe dair kısık sesle şüpheler dile getirilse de bu şüpheler herhangi bir etki uyandırmaz. Çünkü bir kanaatin konusu olan bir şeyin bilişsel tasavvuru, karşıt tasavvurları reddetme ve uzakta tutma yönünde bir eğilim taşır (Durkheim, 2005, s.255).

Metinde toplumsal olarak yapılandırılan bir kutsallaştırma sürecine tanık olmaktadır. Kutsalın üretiminde sembolleştirilenin merkezinde yer alan Tis halkı, köpeği Tanrı'ya değil aslında kendilerine dönüştürmektedirler. Toplumun ürettiği kutsalın ürettiği bir toplum betimlenmektedir. Köylüler için bağlayıcı olan değerler sisteminin karakteristik şeması, "Tanrıtanımaz" bir gerçeklik ile biçimlenmiş olsa da kutsalı ürettikleri andan itibaren yıllardır uykuda olan dini bilincin devreye alındığı görülmektedir. Dinin davranış belirleme gücünü elde etmesi, bireysel kaygıların bireylerarası kaygılara dönüşerek bir anlam birliği doğurmasıyla mümkün hale gelmektedir. Ortak deneyim akışının kaynaklandığı toplumsal bilinç içerisinde örtük biçimde yer alan din, sembolünü o çerçevede oluşturmaya başlamaktadır. Örtük dini bilinçten kasıt, Tanrı'ya giden yolun köylüler tarafından bilinmesi ama kullanılmamasıdır. Pratik açıdan geçmişte dondurulmuş olan bu bilinç, Weber'in (2004) repertuarıyla söylenecek olursa, "her türlü olağandışı durumların karizması" ile uyanmaya başlar (s.345).

Köpeği görmenin verdiği duygu yoğunluğu, kutsal bir halenin üretilmesine yol açmaktadır. Bu kutsal hale, gündün güne tüm sosyal yaşama sızar. Köpeğin görkemi arttıkça etki alanı da genişler. Köpeğe kutsal özellikler atfedilir, artık ona herhangi bir zarar verilemez. Zihinlerindeki kadir-i mutlak ve alim-i mutlak gibi tanrısal özellikler, köpeğin şahsında somutlaşmıştır. Hareket halinde oluşu, tüm yaşama her an şahitlik yapabileceği bir konum almasına yol açar. Kutsal, belli bir zaman ya da uzam ile sınırlı kalmamakta, tüm bireysel ve toplumsal yaşamı kapsayacak bir güce kavuşmaktadır. Artık şeylerin düzeni tehdit altındadır. Söz konusu tehdit, toplumun örtük dinsel bilincini gün yüzüne çıkarır. Çünkü yeni bir ortak eylem türü, bireylerin önceki eylemlerinden oluşan arka plandan ayrı olarak ortaya çıkmaz. Sahip olunan nesnelere dünyası, anlam kümeleri ve karşılıklı ilişki şemaları sürece dâhil edilir. Dolayısıyla yeni ortak eylem biçimi her zaman önceden var olan ortak eylem bağlamından ortaya çıkar. Kişilerarası faaliyetler arasındaki yatay bağlantı ile birlikte önceki ortak eylemle dikey bir bağlantı da söz konusudur (Blumer, 1986, s.11).

Dinsel bilincin köpeğin kutsallaştırılmasındaki etkisi köylülerin davranışlarında görünür hale gelmektedir. Ermişin kaldığı tepeden göğe yükselen ışıkları yorumlama biçimleri ve köpekten çekindikleri için pazar günleri kiliseye doluşmaları bu durumu net bir biçimde göstermektedir. Dolayısıyla köpeğin onlardan beklentisi, gündelik yaşamlarında yansımaya, örtük dini bir bilincin ürünüdür. Söz konusu dönüşümlere Galeano'nun kaynaklık etmesi bir yanılısamadır. Tüm kutsallaştırma süreci Tis köylülerinin kendisinden kaynaklanmaktadır. Bu sebepten köpeğin istiyor olduğunu düşündükleri şeyleri yerine getirmek için koşutuyor, boyun eğiyor, "ahlaki" davranıyor ve kiliseyi boş bırakmıyorlar. Köpeğin ihtiyaçları, umursamıyor oldukları Tanrı'nın gereksinimleridir.

Köpeğin ortak bir bilinç ile kutsallaştırılması, kutsalın üretilmesiyle birlikte kalıcılığını da sağlamaktadır (Nisbet, 2006, s.162). Kutsallığın kaynağı toplumsal bilinçtir. Ortak bilinç haline dönüşmüş olan köpeğin Tanrı'yı görmüş olması, bu anlamlandırmayı mümkün kılmaktadır. Hatta yer yer Galeano, Tanrı ile ermişin görüşmesinin yalnızca bir tanığı olmaktan çıkarılmaktadır. Tanrı'nın onun bedenine girdiği ve gözlerinden kendilerini gözetlediği düşünülür. Müşterek bir biçimde tanrısalılık kazandırılan köpek Tis köyündeki yaşamın merkezi haline gelir. Söz konusu ortak bilincin gücü, dışarda bir yerde değildir. Toplum bireysel bilinçlilikle var olacağından bu

gücün herkeste ayrı ayrı yapılandırılması gerekir. Böylelikle ortak biçimde tezahür eden anlam, “müşterek iman” güçlendirmektedir (Durkheim, 2005, s.256).

Öykü boyunca kutsal, toplumun yaratıcılığının bir neticesi olarak değerlendirilmektedir. Dışarıdan müdahale eden bir Tanrı'nın aksine, içerden biçimlendirilen, bir tür toplumsal kuruntuya bağlanan bir Tanrı söz konusu. Bu kuruntunun temelinde bir doğa olayının yer alması, dinin kökenine yönelik natüralist bir perspektifi de yansıtmaktadır. Köylülerin doğa olaylarını yorumlarken sahip oldukları dini perspektif, sonraki olaylara yönelik çıkarımları da belirliyor. “Gökten inen ışıklar” ilahi ışıklardır ve Ermiş'in Tanrı ile konuştuğunu gösteriyordur.

Anlamın hem üretiminde hem tüketiminde yer verdiğimiz bireyin eylemleri, toplumsal bilgi stoklarından tedarik edilen anlam ile şekillenmektedir (Berger ve Luckmann, 2015, s.30). Söz konusu bilgi stoklarına dâhil olmadığında ortak bir kutsallaştırma sürecinin mümkün olmayacağı kolaylıkla söylenebilir. Nitekim ermişin kaldığı eski kiliseye gece yarısı inen ışıklara karşı köylülerin ilgisiz davranması, anlam üretimi sürecine dâhil olmayınca tüm olağanüstülüğüne rağmen kutsalın toplumsal bağlamda bir gerçekliğe dönüşemeyeceğini göstermektedir:

“Kimi geceler ışığa Tis'ten de görülüyordu. Ama ermişin gelişi, gariplikleri, sonra gece ışıkları, köylülerin dinle uzaktan bile ilgili konulara karşı aldırmaçlığıyla karşılaştı. Söz açılacak olursa, çoktan beri bildikleri bir konuyuymuş gibi konuşuyor, açıklama getirmeye çalışmıyorlardı. ‘Ermiş bu gece ışık yaktı’ tümcesi, ‘Bu gece yağmur yağıyor ya da rüzgâr esiyor’ tümcesi gibi ikide bir kullanılır olmuştu.”(s.111)

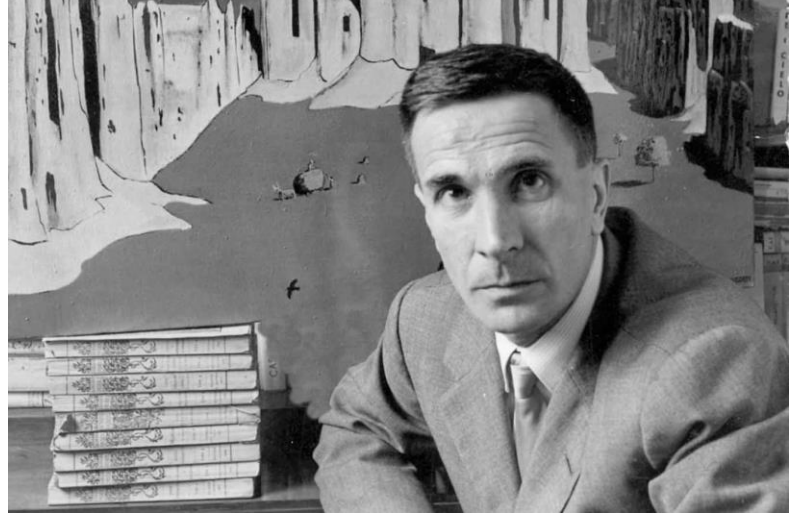
Kişilerarası gerçekliğin doğası, insanları hizada tutan normalin her birey üzerinden yeniden üretilmesini mümkün kılmaktadır. Bireyler arasındaki etkileşim, performansları yönlendirmektedir. *Ötekinin* bakışı, eylemler için biçimlendirici bir etkiye sahiptir (Cooley, 1922; Goffman, 2018). Metinde sık sık vurgulanan alaya alınma, rezil olma, gülünç duruma düşme korkusu; toplumsal gerçekliğin sürdürülmesine yönelik önemli ipuçları vermektedir. Köylüler bu korkularla din ile ilişkilendirilebilecek her türlü eylemden uzak kalmaktadırlar. Kutsallık atfedildikten sonra Galeone köyde görüldüğünde aynı kaygıyla ona açıktan yardım edilmez, kiliseye gitmelerine yol açan türlü bahaneler uydurulur. Eski alışkanlıklar yavaş yavaş terk edilirken, herkes herkesten haberdar olmasına rağmen hiç kimse bunu açık bir şekilde itiraf edecek cesareti göstermez. Çünkü bir köpeğin onları yola getirmiş olması söylemi, onlara büyük bir hakarettir ve bu durum kabullenilecek gibi değildir.

2.3. Kutsala Pragmatik Yönelim

Her eylem, içinde gerçekleştiği durumla ilişkili olarak şekillenir. Bu da eylemin durumun yorumlanmasıyla inşa edildiğini göstermektedir. Eylemde bulunan birinin mutlaka hesaba katması gereken şeyleri –görevler, fırsatlar, engeller, araçlar, talepler, rahatsızlıklar, tehlikeler vb.- tanımlaması gerekir. Bunları bir şekilde değerlendirmeli ve bu doğrultuda karar almalıdır (Blumer, 1986, s.85). Dolayısıyla davranışlar için maddi ve manevi çıkarların belirleyici bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Fikirlerin yarattığı dünya imajları, çıkarlar dinamiğinin eylemi biçimlendirdiği zemini belirler. Kişinin kurtarılmak istediği şey ve bunun gerekçesi de dünya imajına bağlıdır. Sosyal ve psikolojik çıkar temelinde, “dünyada başarı ya da öbür dünyada kurtuluş için” (Weber,

2004, s.356-367) gündelik yaşama pratik/pragmatik bir ilgiyle bakılmaktadır (Bellah, 2017, s.4). Tis halkının gerek gündelik kaygılarını gerekse kutsal ile kurduğu ilişkiyi bu çerçeveden değerlendirmek, eylemlerindeki temel motivasyonu ortaya çıkaracaktır. Onları kiliseye yönelten söz konusu bilinç, ahlaki yönden bir “iyi” davranış paketine/değerler sistemine uyulması ile neticelenmektedir. Fakat ahlakın mutlak anlamda çıkarıcılığın aracı haline geldiğini sık sık vurgulayan yazar, kiliseyi adeta bir randevu yerine dönüştürür (James, 2003, s.139).

Öykü metninde belirtilen kutsalın ahlakı, ilk olarak kişiler arasında alaya alınacak bir duruma düşmemek için gizli bir biçimde kendisini gösterir. Fakat kiliseye katılım ile artık kamusal alana taşar. Önce türlü türlü bahanelerle kilisede bulunmalarını gerekçelendirmeye çalışan Tis halkı, sonraki süreçte bu kaygıdan uzaklaşır. Özellikle vurgulanan din ile ilişkili herhangi bir psikik deneyim yaşanmamasıdır. Öykü boyunca

Dino Buzzati

dinin toplumsal değerlendirilmesi, her anlamıyla yüzeysel ve pragmatik bir temelde, içerisinde bulunulan zaman ve mekan ile ilgili biçimde ele alınmaktadır. İnsanın Tanrı ile kurduğu ilişkinin temellendirildiği zemin, abartılı bir vurgu ile toplum tarafından üretilen bir dini betimlemektedir. Dolayısıyla yaşanan toplumsal değişim, özü itibarıyla dinin amaçladığı bir değişimi yansıtmamaktadır. Öykünün sonunda köpeğin ermişin köpeği olmadığı anlaşıldığında bile duyulursa alaya alınmalarına yol açar diye yeni toplumsal durumu devam ettirmeye karar verirler. Böylece ortaya çıkan psikolojik durumun zaman içerisinde herhangi bir dindarlığa dönüşmediği anlaşılmaktadır. Tis köyündeki yaşam, pratik açıdan değişmiş olsa da yaşamın yönünü belirleyen temel dinamiklerde herhangi bir değişim söz konusu değildir.

Galeone, köylüler için ahlaki bir erki kendisinde barındırmaktadır. Tek tek bireylerin, genel olarak toplumun bilincinde sahip olduğu bu güç; onu Kadir-i Mutlak bir otoriteye dönüştürmüştür. Köpeği alt edecek bir güce sahip olmadıkları için insanlar ona boyun eğmekte, kendi güvenlikleri için onun rızasının olduğunu düşündükleri eylemlerde bulunmaktadır. O mutlu olunca Tanrı da mutlu olacaktır ve bu şekilde Tanrı'nın gazabından emin olunacaktır. Tanrısına boyun eğdiği için dünyaya güvenle yaklaşan (Durkheim, 2005, s.256) Tis halkının kutsal ile kurduğu ilişkide kutsalın örtük dini bilinçten kaynağını alan ahlakiliğini, içselleştirilmemiş de olsa, ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle köpek, kutsallaştırma sürecinde kendi olmaya son vermeden başka bir şeye dönüşmekte; zaten inşa edilmiş kozmik ortama katılmaktadır (Eliade, 1991, s.X).

Kutsalın Tis köyündeki tezahürü, ahlaki değerlere boyun eğme/uyma ile gerçekleşmektedir. Bu yönelimde güveni önceleyen bir tutumla hareket edilmektedir. Bu durum onların eylemsel referans noktasını net bir biçimde göstermektedir. Kutsal ile kurulan pragmatik ilişki, kendisini

sağlama almaya çalışan insan profili ile betimlenmektedir. Her türlü ahlaki eylemin kaynağı olarak deneyim ve eylem şemalarının bariz biçimde temellendirildiği bu vurgu, öyküdeki tüm karakterleri kuşatan bir çerçevedir. Kurgu içerisinde herhangi bir istisna karaktere değinilmemekte, kutsalın inşa süreci bu şekilde değerlendirilmektedir.

Öykü boyunca Tanrı'nın bakışlarına "maruz" kalan köy halkı, Buzzati'nin pragmatik bir tutumla değerlendirdiği değişimlere yol açar. Herkesin gözü önünde iyilik yapmaya mecbur bırakılan Defedente'nin yaşadığı değişim, günden güne tüm köye yayılır. Tanrı'yı gördüğünü düşündükleri köpeğin ilk olarak sokaklarda dolaşması, daha sonra yaptıkları kulübeden onları seyrettiğini düşünmeleri; alışılmış anlam ile pratiğe aktardıkları davranışlarına "çekidüzen" vermelerine yol açan korku unsurunu da ön plana çıkarmaktadır. Çünkü Tanrı, artık kasaba dışında değildir. Bir köpeğin gözlerinden onları izlemektedir. Köydeki hiç kimse bu kutsallıktan arınmış bir varoluşu deneyimleyemez. Yukarıda vurguladığımız üzere kutsalın idrak edilmesi toplumsal bir bilinç halini almış durumdadır ve bireysel biliş ve deneyimlerle de içselleşmektedir. Dinsel bir değerlendirme ile yaşamak zorunda kaldıkları hayat, pragmatik bir ilgi ile motivasyonlarını temellendirmektedir.

Metinde vurgulanan yönüyle kutsala faydacı yaklaşımlar bazı pratikler ile somutlaşır. Köylüler "herkesin aklına her geleni yapabildiği, dalga geçebildiği... arada çalıp çırtıkları, pazar günleri öğleye kadar yataktan çıkmadıkları" eski günleri özleseler de artık kiliseyi doldurmakta, tartıda hile yapmamakta, hizmetçilerini dövmemektedir. Üzümler yağmalanmadan bağbozumuna kadar asmalarda kalıyordur. "Niçin Martino'nun kamburuna artık çakıl taşı, çürümüş balkabağı atılmıyordu? Bunların ve daha bir sürü şeyin nedeni neydi? ...Tis sakinleri kurnaz köylülerdi, gerçeği ağızlarından kaçırdıklarını kimse duymayacaktı; bir köpekten korkuyorlardı, ısırılmaktan değil, yalnızca köpeğin kendilerine kötü gözle bakmasından korkuyorlardı." (s. 133) Bir tür şizofrenik algı ile eski alışkanlıklar terk edilir, tıpkı alaya aldıkları Defedente gibi Tis halkı da iyi davranmak zorunda kalır. Hatta Galeone sandıkları köpek yaşlanıp öldükten, "o münasebetsiz Tanrı bozuntusu" gittikten sonra bile yeni davranışlardan vazgeçmezler. Olanlar duyulur korkusuyla pragmatik tutumları, özellikle kişilerarası kaygının merkezde yer aldığı ve mutlak belirleyici olduğu bir yaşam biçimi devam ettirilir.

SONUÇ

Tanrı'yı Gören Köpek öyküsü, din ile toplum arasındaki ilişkinin sorgulandığı bir anlatı olarak görülebilir. Metinde Tanrı'nın deneyimlenmesi merkeze alınmakta, özü itibarıyla bireysel ve toplumsal bilincin ilişkili olarak ortaya çıkardıkları bir kutsallaştırma süreci betimlenmektedir. Kutsalın sosyal olarak inşası, fenomenin kişilerarasında nasıl biçimlendiği ile detaylandırılmakta; kutsalın yaşadığı anlamlandırma süreci ön plana çıkarılmaktadır. Bireylerin eylemlerini biçimlendiren ortak tanımlama ve anlamlandırmalar etrafında "beşerî bir girişim" olarak kutsalın nasıl inşa edilebileceğinin kurgusal bir örneğini sunan yazar, bir varsayım üzerinden yaşanan toplumsal değişimi anlatmaktadır.

Bir yanılısamalar zinciri ile üretilen kutsal, nesnelleşmekte ve geri dönüp gündelik pratikleri biçimlendirmektedir. Her bireyin kendi özelinde ve başkalarını dikkate alarak içerisinde bulunduğu

süreç ile toplumun ürettiği kutsalın şekillendirdiği bir toplum tezahür etmektedir. İnsanların belirli gayeler temelinde sahip olduğu antropomorfik Tanrı algısı, söz konusu kutsalın üretimini mümkün kılmaktadır. Böylelikle kutsal, sosyal anlamda “iyi” ile sonuçlanmaktadır. Fakat insanların iyiye uymaları zorunlu bir şekilde değerlendirilmekte, faydacı bir tutum ile tanımlanmaktadır. Tanrı'nın köpekte zuhuru, Tanrısal güce karşı hissedilen korkuyu temel bir isteklendirmeye dönüştürmekte; kendisini evvela bilinçlerde gösteren kutsalın tasavvuru, bir fayda-zarar ilişkisi esas alınarak biçimlenmektedir.

Öykü metninde ortaya konduğu üzere bireyin zihinsel tasavvuru, kişilerarası bilinçten soyutlanmış bir gerçekliğe sahip değildir ve bu durum din ile toplum arasındaki ilişkiye de yansımaktadır. Tasavvurun dışarıya aktarımı, bir üretimi mümkün kılmaktadır. Bu süreçte din ile toplumun öznel bakımından yer değiştirmesi, ikisinin de yapısındaki geçirgenliği göstermesi açısından büyük bir önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Bahtin, Mihail Mihailoviç (2004). *Dostoyevski Poetikasının Sorunları*. çev. Cem Soydemir. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bellah, Robert N. (2017) *İnsan Evriminde Din*. çev. Mete Tunçay. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (2008). *Gerçekliğin Sosyal İnşası-Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi*. çev. Vefa Saygın Öğütle. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Berger, Peter L. (2011) *Kutsal Şemsiye*. çev. Ali Coşkun. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (2015). *Modernite, Çoğulculuk ve Anlam Krizi*. çev. Mustafa Derviş Dereli. Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Blumer, Herbert (1986). *Symbolic Interactionism Perspective and Method*. Berkeley&Los Angeles&London: University of California Press.
- Buzzati, Dino (2015). *Tanrı'yı Gören Köpek*. çev. Rekin Teksoy. İstanbul: Can Yayınları.
- Cooley, Charles H. (1922). *Human Nature and the Social Order*. New York: : Charles Scribner's Sons.
- Coşkun, Ali (2011). "Peter Ludwig Berger'in Din Sosyolojisindeki Yeri ve Önemi". Peter L. Berger. *Kutsal Şemsiye*. 7-45. çev. Ali Coşkun. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Durkheim, Emile (2005). *Dini Hayatın İkel Biçimleri*. çev. Fuat Aydın. İstanbul: Ataç Yayınları.
- Eliade, Mircea (1991). *Kutsal ve Din Dışı*. çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: Gece Yayınları.
- Freund, Julien (2006). "Max Weber Zamanında Alman Sosyolojisi". çev. Kubilay Tuncer. *Sosyolojik Çözümlemenin Tarihi-I*. haz. Tom Bottomore ve Robert Nisbet. 225-73. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Goffman, Erving (2018). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*. çev. Barış Cezar. İstanbul: Metis Yayınları.
- Hewitt, John P. & Shulman, David (2019). *Benlik ve Toplum*. çev. Büşra Aktaş. İstanbul: Bilge Kültür-Sanat Yayınları.
- James, William (2003). *Faydacılık*. çev. Tufan Göbekçin. Ankara: Yeryüzü Yayınevi.
- Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur, İncil*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi - Yeni yaşam Yayınları.

- Layder, Derek (2013). *Sosyal Teoriye Giriş*. çev. Ümit Tatlıcan. İstanbul: Küre Yayınları.
- Nisbet, Robert (2006). "Muhafazakarlık". çev. Erol Mutlu. *Sosyolojik Çözümlemenin Tarihi-I*. haz. Tom Bottomore & Robert Nisbet. 133-82. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Oflazoğlu, A. Turan (2010). "Önsöz", Rilke, Rainer Maria *Seçilmiş Şiirler-Duino Ağıtları*. çev. A. Turan Oflazoğlu. İstanbul: İz yayıncılık.
- Sapiro, Gisele (2019). *Edebiyat Sosyolojisi*. çev. Ertuğrul Cenk Gürcan. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Swingewood, Alan (1998). *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*. çev. Osman Akınhay. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Weber, Max (2004). *Sosyoloji Yazıları*. çev. Taha Parla. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Whitehead, Alfred North (2021). *Oluşan Din*. çev. Mevlüt Albayrak. Ankara: Fol Yayınları.

BATI

EDEBİYATINDA AKIMLAR

editör
OKTAY YİVLİ

HATİCE FIRAT
YASEMİN MUMCU
OKTAY YİVLİ
OĞUZHAN KARABURGU
BERNA AKYÜZ SİZGEN
NİLÜFER İLHAN

ÜMMÜHAN TOPÇU
SEFA YÜCE
HANİFİ ASLAN
METİN AKYÜZ
MEHMET SÜMER
YAKUP ÖZTÜRK

Prof. Dr. Önder Göçgün

TİYATRO DENEN HAYAT SAHNESİ

PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Türk Tasavvuf Şiiri

AÇIKLAMALI VE YORUMLU ÖRNEKLERLE

MODERN TÜRK EDEBİYATI

editör
OKTAY YİVLİ

MUHARREM DAYANÇ
OKTAY YİVLİ
MACİT BALIK
MAHMUT BABACAN
SEVİM ŞERMET

YASEMİN MUMCU
BEDİA KOÇAKOĞLU
NİLÜFER İLHAN
MAKSUT YİĞİTBAŞ
SELAMİ ALAN

